

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

Навчально-науковий інститут культури і мистецтв

Кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ

директор НН Інституту
культури і мистецтв
проф. О. А. Хистименко-Косоріч

« 30 » серпня 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
перший (бакалаврський) рівень**

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	<u>034 Культурологія</u>
освітня програма	<u>Культурологія</u>
мова навчання	<u>українська</u>

Погоджено науково-методичною
комісією НН Інституту культури і
мистецтв

« 30 » серпня 2022 р.
Голова Григорук Руденко О. Ф.

Суми – 2022

Розробники: Л. М. Горболіс, д. філол. н., професор кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології,

Д. В. Будянський, к. пед.н., доцент кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології,

Програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

Протокол № 12 від «21» червня 2022 року.

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології З д., мист., проф. О. К. Зав'ялова

Схвалено науково-методичною комісією інституту

Протокол № 1 від « 30 » серпня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії інституту О.Ф. Руденко О.Ф. Руденко

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Бакалавр	Обов’язкова	
		Рік підготовки:	
		1-й	-
		Семестр	
1-й та 2-й		-	
Лекції			
32 год.		-	
Практичні, семінарські			
36 год.		-	
Лабораторні			
-		-	
Самостійна робота			
80 год.		-	
Консультації:			
2 год.		-	
Загальна кількість годин – 150		Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс «Історико-культурні ресурси України та світу», розроблений для спеціальності 034 Культурологія, є складовою підготовки студентів ОР Бакалавр НН інституту культури і мистецтв.

Метою курсу є вивчення різноманітних складових історико-культурних ресурсів України та світу для створення конкурентоспроможного національного туристично-екскурсійного продукту, формування знань, умінь та навичок про сутність історико-культурних ресурсів України як передумови розвитку та збереження історичної та культурної спадщини нашої країни та нації.

Завдання курсу – надати системні знання про історико-культурні ресурси України та світу, їх специфіку, місце, роль і значення в розвитку цивілізації; поглибити знання, вміння й навички працювати з різноманітними науковими джерелами культурологічного спрямування; формувати уміння, необхідні для майбутньої професійної діяльності культурологів.

Навчальна дисципліна спрямована на розвиток *інтегральної компетенції*: здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми у професійній діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів культурології, а також характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких *загальних компетентностей*: **ЗК 1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; **ЗК 2.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; **ЗК 3.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; **ЗК 6.** Цінування різноманітності та мультикультурності; **ЗК 11.** Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Курс «Історико-культурні ресурси України та світу» формує такі *фахові компетентності*: **ФК 2.** Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об’єктів культури в українському та міжнародному контекстах; **ФК 3.** Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів; **ФК 4.** Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо); **ФК 9.** Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об’єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного освоєння студентом навчального курсу «Історико-культурні ресурси України та світу» передбачається інтеграція знань, умінь і навичок із таких дисциплін освітньо-професійної програми «Культурологія» першого (бакалаврського) рівня: «Культурологія», «Прикладна культурологія», «Основи музеєзнавства та екскурсійної діяльності» відповідно до освітньо-професійної програми 034 Культурологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

3. Результати навчання за дисципліною

Зміст курсу забезпечує: вивчення, узагальнення та реалізацію в практичній діяльності вітчизняного і зарубіжного досвіду; системний аналіз історико-культурних ресурсів України та світу, їх місце роль і значення в розвитку матеріальної і духовної культури людства; розширення знань про сучасні культурні пам'ятки України та світу, про інтеграцію української культурної спадщини у світовий контекст.

Знати: володіти системними знаннями про історико-культурні ресурси України та світу. Уміти: обґрунтовувати пізнавальну цінність пам'яток матеріальної і духовної культури, їхнє значення у процесі розвитку суспільства, для створення іміджу країни.	ПРН 1	Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.
Знати: володіти знаннями про потенціал історико-культурних ресурсів України та світу. Уміти: повно характеризувати історико-культурні пам'ятки, що складають високу атрактивну цінність.	ПРН 4	Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.
Знати: сучасні методи та підходи до опрацювання відповідних джерел, спрямованих на вивчення актуальності та привабливості культурно-історичних пам'яток, перевірки інформації культурологічного спрямування. Вміти: опрацьовувати джерела різного характеру, готувати якісний і змістовний візуальний контент, необхідний для підтримання привабливого іміджу історико-культурного ресурсу.	ПРН 6	Виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів культурної практики, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій.

Знати: історичні передумови розвитку культури, місце пам'яток матеріальної і духовної культур України та світу в культурному розвитку країн. Уміти: аналізувати й оцінювати історико-культурний потенціал матеріальних і духовних пам'яток України та світу.	ПРН 7	Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.
Знати: класифікації, основні характеристики історико-культурних ресурсів України та світу. Уміти: розпізнавати і класифікувати об'єкти матеріальної і духовної культури України та світу, їхню культурну та національну своєрідність, місце і значення у світовому культурному просторі.	ПРН 10	Розпізнавати та класифікувати різні типи культурних продуктів, визначати їх якісні характеристики на основі комплексного аналізу.
Знати: основні властивості історико-культурних об'єктів України. Уміти: формувати рекомендації щодо популяризації матеріальних і духовних пам'яток, створення позитивного іміджу, активізації туристичної діяльності.	ПРН 11	Здійснювати експертну оцінку культурних об'єктів за заданими критеріями та надавати рекомендації щодо їх соціальної актуалізації.
Знати: основні правила написання різних видів наукових досліджень і способи їх застосування у практичній діяльності. Уміти: поєднувати культурологічні знання з корпусом дисциплін гуманітарного спрямування, уміти застосовувати синтез цих знань на практиці.	ПРН 17	Знати та розуміти основні принципи наукової, дослідницької та прикладної діяльності, які базуються на глибокому вивченні взаємозв'язків культурології, психології, історії культури, зв'язків з громадськістю спираючись на економічні та технологічні можливості.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС Сума балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A 90 – 100	Студент має повні та системні знання матеріалу в заявленому програмою обсязі, володіє вмінням вільно виконувати практичні завдання; опанував основну та додаткову літературу; виявляє креативність у розумінні і використанні набутих знань та умінь; дотримується академічної доброчесності.
B 82 - 89	Студент виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, успішно виконує практичні завдання, опонував основну та додаткову літературу, засвідчує здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
C 74 - 81	Студент виявляє повні знання із дисципліни, успішно виконує практичні завдання, засвоює основну літературу, виявляє здатність до самостійного оновлення знань. Але у відповіді студента наявні помилки.

Д 64 - 73	Студент виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
Е 60 - 63	Студент виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, задовільному для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною літературою, передбаченою навчальною програмою; допускаються суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
FX 60 - 63	Відповідь студента під час викладання основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентіві, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.
F 1 - 34	Відповідь студента під час викладання основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентіві, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО з повторним навчанням за програмою відповідної дисципліни.

Політика навчальної дисципліни визначається системою вимог: відвідування лекцій, практичних занять, своєчасне виконання письмових завдань, активна участь на практичних заняттях, обов'язкове дотримання академічної доброчесності.

Академічна доброчесність. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти виконана робота не зараховується. Здобувачеві пропонується повторно виконати інше завдання такого ж типу.

Розподіл балів (залік)

Поточний контроль									Разом	Сума
Розділ 1				Розділ 2					54	100
Т 1.1	Т 1.1	Т 1.2	Т 1.2	Т 2.1	Т 2.1.	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.2		
Поточний контроль										
6	6	6	6	6	6	6	6	6		
Контроль самостійної роботи									46	
5	5	5	5	5	5	5	5	6		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: реферати, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, письмові завдання, усні доповіді та інші види індивідуальних та групових завдань, залік.

6. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Тема 1.1. Умови та фактори формування основних історико-культурних ресурсів України.

Тема 1.2. Різновиди історико-культурних ресурсів України. Антропогенні ресурси України.

Розділ 2. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Тема 2.1. Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів центральної, південної та східної України.

Тема 2.2. Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів північної та західної України. Культурні ресурси Полісся та Поділля.

Розділ 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ СВІТУ

Тема 3.1. Класифікація історико-культурні ресурси регіонів країн ЄС.

Тема 3.2. Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів Азії та Африки.

Розділ 4. КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ СВІТУ: ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО, АРХІТЕКТУРА

Тема 4.1. Основні відомості та поняття про мистецькі та архітектурні культурні ресурси світу.

Тема 4. 2. Основи сучасної архітектури.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Тема 1.1. Умови та фактори формування основних історико-культурних ресурсів України. Основні відомості про нашу державу. Коротка історія формування територій України. Географічні, політичні та економічні аспекти формування історико-культурних ресурсів України.

Тема 1.2. Різновиди історико-культурних ресурсів України. Антропогенні ресурси України. Історико-культурні ресурси, їх склад та характеристика. Історико-культурні об'єкти України, включені до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Національний рейтинг «Сім Чудес України».

Розділ 2. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Тема 2.1. Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів центральної, південної та східної України. Київ – культурний центр світового значення. Історико-культурні ресурси Києва. Культурні ресурси Криму та областей Чорноморсько-Азовського узбережжя, центрального та східного регіонів України. Історико-культурні ресурси Донбасу.

Тема 2.2. Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів північної та західної України. Культурні ресурси Полісся та Поділля. Історико-культурні ресурси історичної Галичини, Буковини та Закарпаття. Культурні ресурси Карпат.

Розділ 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ СВІТУ

Тема 3.1. Класифікація історико-культурні ресурси регіонів країн ЄС. Історико-культурні ресурси країн східної та західної Європи. Культурні ресурси півночі та півдня ЄС. Історико-культурні ресурси Прибалтики, Скандинавії та Суомі. Сучасні та стародавні «7 Чудес світу».

Тема 3.2. Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів Азії та Африки. Культурні ресурси колиски цивілізації – Єгипту. Історико-культурні ресурси північних та південних регіонів Африки. Ресурси тихоокеансько-азійського регіону, Індії та Китаю.

Розділ 4. КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ СВІТУ: ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО, АРХІТЕКТУРА

Тема 4.1. Основні відомості та поняття про мистецькі та архітектурні культурні ресурси світу. Поняття про мистецькі та

архітектурні стилі, історія становлення стилів. Архітектура та мистецтво Древньої Греції та Риму. Архітектура та мистецтво Візантії та Ісламу. Романський та готичний стилі, архітектура та мистецтво Відродження і Маньєризм. Бароко, Рококо, Класицизм та Модерн.

Тема 4. 2. Основи сучасної архітектури. Сучасні архітектурні стилі: Модернізм, Модерн, Історизм, Еклектика, Нео-стилі. Архітектурні пам'ятки України та світу: різноманітність стилів.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. р.		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. р.
Розділ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ												
Тема 1.1. Умови та фактори формування основних історико-культурних ресурсів України.	18	4	4			10						
Тема 1.2. Різновиди історико-культурних ресурсів України. Антропогенні ресурси України.	20	4	4			12						
Розділ 2. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ												
Тема 2.1. Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів центральної, південної та східної України.	20	4	6			10						
Тема 2.2. Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів північної та західної України.	17	4	4			9						
	75	16	18			41						
Розділ 3. КЛАСИФІКАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ СВІТУ												
Тема 3.1. Класифікація та історико-культурні ресурси регіонів країн ЄС.	18	4	4			10						
Тема 3.2. Класифікація та історико-культурні ресурси регіонів Азії та Африки.	20	4	4			12						
Розділ 4. КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ СВІТУ: ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО, АРХІТЕКТУРА												
Тема 4.1. Основні відомості та поняття про мистецькі та архітектурні культурні ресурси світу.	20	4	6		1	9						
Тема 4.2. Основи сучасної архітектури.	17	4	4		1	8						

	75	16	18		2	39						
Усього годин:	150	32	36		2	80						

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Умови та фактори формування основних історико-культурних ресурсів України	4	-
2	Різновиди історико-культурних ресурсів України. Антропогенні ресурси України	4	-
3	Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів центральної, південної та східної України	4	-
4	Класифікація історико-культурні ресурси регіонів північної та західної України	4	-
5	Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів країн ЄС	4	-
6	Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів Азії та Африки	4	-
7	Основні відомості та поняття про мистецькі та архітектурні культурні ресурси світу	4	-
8	Основи сучасної архітектури	4	-

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Умови та фактори формування основних історико-культурних ресурсів України	4	-
2	Загальна характеристика історико-культурних ресурсів України.	4	-
3	Історико-культурні ресурси Києва. Культурні ресурси Криму та областей Чорноморсько-Азовського узбережжя, центрального та східного регіонів України.	6	-
4	Історико-культурні ресурси історичної Галичини, Буковини та Закарпаття. Культурні ресурси Карпат	4	-
5	Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів країн ЄС	4	-
6	Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів Азії та Африки	4	-
7	Основні відомості та поняття про мистецькі та архітектурні культурні ресурси світу	6	-
8	Архітектурні пам'ятки України та світу: різноманітність стилів	4	-

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Умови та фактори формування основних історико-культурних ресурсів України	10	-
2	Національний рейтинг «Сім Чудес України».	12	-
3	Історико-культурні ресурси Донбасу.	10	-
4	Культурні ресурси Полісся та Поділля.	9	-
5	Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів країн ЄС	10	-
6	Класифікація історико-культурних ресурсів регіонів Азії та Африки	12	-
7	Основні відомості та поняття про мистецькі та архітектурні культурні ресурси світу	9	-
8	Сучасні архітектурні стилі	8	-

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Івченко А. Міста України. Довідник. Київ : НВП «Картографія», 2014. 136 с.
2. Міщенко Б. Б. Культурні ресурси України. Київ : Освіта, 2015. 344 с.
3. Ніколаєнко В. В. Історико-культурні ресурси світу. Київ: Либідь, 2015. 258 с.
4. Рутинський М. Й. Географія туризму: навчально-методичний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2014. 160 с.
5. Стафійчук В. І. Культурологія : навч. посіб. 2-е вид. Київ: Альтерпрес, 2015. 264 с.
6. Покоłodна М. М., Гордієнко Т. В., Полчанінова І. Л. Туристські ресурси України : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 222 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/57450/1/2019>
7. Туристські ресурси України: конспект лекцій / укладач О. В. Поступна. Харків: НУЦЗУ, 2020. 209 с.
8. Яременко С. Туристичні ресурси України. Київ : Олді-Плюс, 2021. 472 с.

Додаткові:

1. Україна. Відпочивай активно. Пригоди. Мандрівки. Екстрим / за ред. А. В. Руднєва. Київ : ПП АССА, 2013. 480 с.
2. Україна. 500 чарівних куточків, які варто відвідати. Путівник / Укл. Т. Лагунова. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2014. 416 с.
3. . Географічна енциклопедія України та світу / відп. ред. О. М. Маринич. Київ: «Українська радянська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, Т.1: А-Ж. 1991. 416 с.; Т.2: З-О. 1990. 480 с., Т.3: П-Я. 1993. 480 с.
4. Жукова О. В. Палаці та старовинні садиби. Полтавщина, Сумщина, Харківщина. Харків : ПП АССА, 2015. 32 с.
5. Івченко А. С. Вся Україна. Київ : ДНВП «Картографія», 2016. 656 с.
6. Івченко А. Київ. Путівник. 24 екскурсії містом і околицями. Київ : «Біблекс», 2012. 272 с.
7. Лаврик О. В. 1000 цікавих фактів про Україну. Харків : Віват, 2015. 256 с.
8. Палков Тарас. Замки України. Історія та легенди. Львів: Ладекс, 2011. 96 с.

9. Суми. Запрошуємо до знайомства: путівник / авт. тексту Д. В. Кудінов; кер. проекту І. О. Дяденко, В. К. Шейко; ред. М. Л. Охрименко. Київ : Фолігрант, 2013. 160 с.
10. Удовік С. Л. Україна. Історичні місця. Фотокнига. 3-е вид. Київ : Видавництво «Ваклер», 2012. 104 с.
11. Атлас «Знайомтесь Україна» / Н. О. Крижова, Л. М. Веклич. Київ : ДНВП «Картографія», 2014. 144 с.
12. Бурлака О., Биков О., Курмаз С. Orthodox Chic. Київ : Основи, 2020. 136 с.
13. Геращенко (Шамбур) О. НеСвідоме мистецтво. Художні рефлексії. Ураїна після 2013. Київ : Основи, 2022. 256 с.
14. Герман Л., Балашова О. The Art of Ukrainian Sixties. Київ: Основи, 2021. 384 с.
15. Енциклопедія історії України. Том. Україна-Українці. Кн. 2. Київ: Наукова думка, 2020. 848 с.
16. Кузик С, Литвин Д. Історико-культурні ресурси українсько-польського прикордоння та особливості їх використання для туристичних цілей. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/kuzyk2.htm
17. Марченко Ю. Thinking Big: Innovation in Ukraine. Київ: Основи, 2022. 124 с.
18. Маслов С. Ukrainian Railroad Ladies. Київ: Основи, 2020. 128 с.

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони культурної спадщини». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2518vi-11946>
2. Національний рейтинг «Сім Чудес України». URL: <http://7chudes.in.ua/>
3. Міністерство культури України. Установи галузі. Заповідники. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/officialcategory?cat_id=244905579
4. Офіційний сайт Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/>
5. Постанова «Про затвердження Типового положення про державний історико-культурний заповідник». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1149-2003-%D0%BF#Text>
6. Постійне представництво України при ЮНЕСКО. URL: <https://unesco.mfa.gov.ua/>

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

Мультимедійний проєктор, бездротовий доступ до мережі інтернет.